

[Freddy Madsen]

dre har sagt, så undlader hun at svare på de konkrete spørgsmål, som vi faktisk har stillet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Erlendsson):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte [af Freddy Madsen (DKP) m. fl.].
(Lovforslag nr. L 63. Fremsat 19/10 77).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Jeg skal indledningsvis beklage, at forslagsstillerne åbenbart nærer en ulyksalig kærlighed til den lov om uddannelsesstøtte af 1970, som vi, om end med betydelige forringelser, i princippet stadig lever under.

Når jeg finder, at denne kærlighed er ulykkelig, skyldes det, at den åbenbart har forsynet forslagsstillerne med skyklapper og forhindret dem i at se sig omkring og overveje, om dette støttesystem overhovedet passer til samfundet, som det er i dag. Lov om uddannelsesstøtte fra 1970 byggede på von Eyben betænkningen, der blev udarbejdet i årene 1964-1968 - det, der i dag nostalgisk kaldes de glade tressere, hvor begreber som massearbejdsløshed og økonomiske kriser knap sås som truende skyer i horisonten. Den byggede på en overbevisning om, at blot man gav dem, der uddannede sig, penge nok - og penge, dem fik man stadig flere og flere af - så nåede man snart, hvad man med rette så som det overordnede mål, nemlig at skabe, hvad der kan kaldes et uddannelsesmæssigt demokrati, det vil sige en reel ligestilling

i relation til uddannelse for unge fra alle kredse i samfundet.

Så enkelt skulle det desværre ikke vise sig at være; tværtimod synes det, som om vi med dette støttesystem i en ikke ubetydelig udstrækning kom til - måske lidt forenklet udtrykt - at tage fra de fattige for at give til dem, der skulle blive de rige, og det er naturligvis uacceptabelt.

Jeg tror derfor, man må konstatere, at et støttesystem som det, der blev skabt med 1970-loven, og som altså nu foreslås genindført, ikke passer til forholdene i dag. Jeg tror, at vi ved den kommende omformning af den dårlige uddannelsesstøtte - og vi kan ikke være uenige om, at en ændring må til - må overveje samtlige aspekter i forbindelse med uddannelsesstøtten.

Kort sagt, skønt jeg stadig er fast overbevist om det rigtige i den overordnede målsætning for uddannelsesstøtten, nemlig en lighed i uddannelsen, tror jeg i modsætning til forslagsstillerne ikke, at den endegyldigt rigtige vej én gang for alle er fundet. Jeg tror ikke, vi når målet uden løbende at indrømme og rette fejltagelser.

Som jeg tidligere har oplyst over for folketinget, har jeg selv og mine medarbejdere i længere tid arbejdet med forslag til et nyt støttesystem. Også det byggede på ideer, der havde deres rod om ikke i 1960'erne så dog først i 1970'erne, da endnu ingen kunne forestille sig omfanget af den alvorlige og internationale krise, vi nu befinder os i. Vi er efter grundige overvejelser nået til den erkendelse, at der må endnu en runde til, og i den må vi ansuke problemerne i et videre perspektiv, end vi hidtil har gjort. Vi kan ikke længere begrænse overvejelserne til de uddannelsessøgende, der i dag hører under Statens Uddannelsesstøtte. For at få den rette logiske og rimelige sammenhæng i støttesystemet er det bl. a. nødvendigt at inddrage arbejdsløshedsunderstøttelserne og forskellig støtte efter bistandsloven under overvejelserne.

Jeg har derfor, som det vil være bekendt, anmodet det centrale uddannelsesråd om at tage hele problemkredsen omkring de uddannelsessøgendes økonomiske forhold op til kritisk overvejelse og vurdering med henblik på såvel en beskrivelse af de faktiske forhold som et forslag til en ændring af de gældende ordninger. Det centrale uddannelsesråd er

[Undervisningsministeren]

anmodet om at færdiggøre sit arbejde inden den 15. juni 1978, således at det så hurtigt som muligt kan danne grundlag for udarbejdelsen af et lovforslag til en etapevis nyordning af uddannelsesstøtten.

Medens dette arbejde pågår, er jeg helt klar over, at de uddannelsessøgende, så vidt det overhovedet er muligt, må hjælpes. Jeg skal i den forbindelse oplyse, at jeg i september i år gav tilladelse til en ekstrauddeling af stipendier på ca. 23 mill. kr., hvoraf de godt 6 mill. kr. var en kompensation for momsforhøjelsen, og skulle der vise sig åbninger fra andre hjælpemuligheder, er jeg mere end rede.

Det fremsatte lovforslag, som efter min opfattelse ville blokere for en tidssvarende nyordning af uddannelsesstøtten, og som i øvrigt ikke anviser nogen troværdig finansieringsform for sine ressourcekrævende forslag, må jeg derimod afvise at støtte.

Jimmy Stahr (S):

Den nugældende lov om uddannelsesstøtte blev vedtaget for godt 2 år siden: den blev med venstre i spidsen og septemberforligspartierne fra 1974 som vedhæng tromlet igennem for at skaffe nogle lovede skattelettelser. I dag må de fleste vist indrømme, at det var en rigtig dårlig lov. Socialdemokratiet stemte i 1975 mod loven og mener ubetinget, at loven bør ændres.

Man kan så bebrejde socialdemokratiet, at vi ikke i de 2 år, der er gået, har holdt regeringen mere til ilden og presset på for at få en bedre lov frem. To ting må siges i den forbindelse. For det første har der, som undervisningsministeren nævnte, været arbejdet inden for undervisningsministeriet med disse problemer. For det andet er den økonomiske situation i landet siden 1975 ikke blevet bedre, hvilket hindrer en forbedring, som kunne give mulighed for f. eks. at forhøje stipendierne generelt og eventuelt hæve låneloftet.

Ind i dette billede kommer så de øgede besværligheder for de studerende med at skaffe sig erhvervsarbejde, især for dem, der ønsker at supplere støtten med en arbejdsløn. Derfor er det nødvendigt med en kulegravning og nye ideer på dette område. Vi kan ikke regne med, at de ting, jeg lige nævnte, pludselig ændrer sig i de nærmeste år.

Man spørger så sig selv, om det foreliggende forslag fra DKP kan blive til en bedre lov. Forslaget griber på mange måder tilbage til den forrige lov om uddannelsesstøtte fra 1970. Men jeg tror, at det er umuligt at klare 1980ernes uddannelsesstøtte med 1960ernes midler, som 1970-loven var et udtryk for.

Hvis man nu ser på et af hovedpunkterne i lovforslaget, omdannelsen af banklån til statslån, så lad os gøre det tankeeksperiment, at vi ændrede det med øjeblikkelig virkning på denne eftermiddag. Hvad ville det komme til at betyde? For den enkelte studerende meget, meget lidt; det ville ikke give ekstra mad eller bøger. På undervisningsministeriets i forvejen spændte budget ville det derimod betyde en beskæring på over 400 mill. kr., og det kun hvis man holder lånene på samme niveau som de nuværende banklån. Hvor skal de millioner tages fra i år og til næste år og til næste år igen?

På en eller anden måde har en gruppe studerende og DKP stirret sig blinde på banklånene. De tror tilsyneladende, at deres fjernelse vil bringe os eller de studerende i den syvende himmel. Der skal jo langt mere til for at forbedre de uddannelsessøgendes vilkår. Der skal ikke være tvivl om, at socialdemokratiet også mener, at banklånene skal erstattes med statslån eller måske med noget andet, tredje eller fjerde, at ungdomsydelserne måske skal omvurderes, at forholdet stipendier/lån skal tages op til en nyvurdering, at der skal tilstræbes en eller anden ligestilling mellem uddannelserne – også i forholdet til de uddannelser, der traditionelt hører under arbejdsmarkedet – og at der skal findes en rigtig og rimelig tilbagebetalingsordning.

Når vi afviser lovforslaget fra kommunisterne, er det altså ikke, fordi det ikke indeholder rigtige ting, men først og fremmest fordi vi ikke tror på en oppudsning af 1970-loven, men håber, at der bl. a. ved det centrale uddannelsesråds hjælp kan laves en grundigere og bedre uddannelsesstøttereform.

Jeg ved, det er bittert for en uddannelsessøgende at skulle vente et ekstra halvt eller helt år på en forbedring. På den anden side tager jeg undervisningsministerens ord om at være rede til at åbne for andre hjælpeforanstaltninger, hvis det er muligt, for fuldt pålydende.

[Halvgaard]

Halvgaard (FP):

Det er ulykkelige vilkår, arbejdsløshedsprognoserne stiller vore unge i udsigt. Ikke blot de, der allerede er under uddannelse på vore højere uddannelsesinstitutioner, men også de unge, der skal vælge erhverv, er usikre, fordi de ved, at der er stor risiko for, at den lange og kostbare uddannelse, de har påbegyndt eller ønsker at gå i gang med, fører lige lukket ud i arbejdsløsheden. Trods den gennemførte adgangsbegrænsning, folketinget vedtog i 1976, viser prognoserne, at i året 1990 vil 107.000 akademikere stå uden beskæftigelse.

Forudsætningerne for at forbedre de studerendes økonomiske og beskæftigelsesmæssige forhold er, at der føres en anden politik. I uddannelsessektoren må der foretages en omprioritering af midlerne, og fremskridtspartiet har foreslået for det første, at adgangen til de højere uddannelsesinstitutioner og til de nuværende uddannelser må begrænses til, hvad samfundet har behov for. For det andet må der eventuelt tages skridt til nye samfundsrelevante uddannelser. Og for det tredje må universitetskapaciteten begrænses, hvilket indebærer nedlæggelse af Roskilde universitetscenter, som vi har diskuteret for et øjeblik siden, og endvidere må planerne om et sydjysk universitetscenter opgives. En sådan lovgivning vil betyde så væsentlige besparelser på visse områder, at det kan bane vej for en lovgivning, der sikrer de studerende, der befinder sig på vore institutioner, bedre beskæftigelsesmæssige og økonomiske vilkår. Det vil også indebære økonomiske muligheder for, at man eventuelt indfører studenterløn. Her må jeg da sige, at fremskridtspartiet er lydhør over for en eventuel studenterløn.

Derimod mener vi ikke på grundlag af samfundets situation for øjeblikket, at det foreliggende lovforslag er anvendeligt. Jeg vil nærmest betragte det som uansvarligt.

Brøndlund Nielsen (V):

Fra venstres side kan vi ikke tilslutte os det forslag, der her er fremsat. Vi vil da ikke afvise, at der kan være nogle problemer omkring uddannelsesstøtten, som der må ses nøjere på. Et af problemerne er fremkaldt af den meget høje rente, for selv om pengeinstitutterne mig bekendt tager en lavere rente af

studiegæld, end de kunne få ved at spekulere i en af de mest klippefaste ting under denne regering, nemlig statens gæld, så er det alligevel en betydelig belastning for de unge.

Derfor følger vi fra venstres side opmærksomt ministerens og det centrale uddannelsesråds bestræbelser for at overveje eventuelle andre former, og vi har selv stillet nogle spørgsmål, som det kunne interessere os at få nærmere belyst, herunder om mulighederne for en omfordeling af støttemidlerne med vægt lagt på rentelette lån og ydelse uafhængig af forældreindkomsten. Vi ville godt have undersøgt, hvordan det inden for den samme beløbsramme eventuelt kunne skabe en bedre ordening. Det har vi altså rejst som et spørgsmål i forbindelse med de undersøgelser, der foregår. Ligeledes ville vi godt vide noget om administrationen af disse ting, f. eks. om det kan være rigtigt, at man skulle kunne administrere billigere under en offentlig ordening. Jeg kan godt sige, at det tror vi nu ikke. Det er altså nogle af de ting, som vi godt kunne tænke os belyst som et led i disse overvejelser.

Der faldt jo forskellige bemærkninger heroppe. Jeg lagde mærke til, at hr. Halvgaard nu ville overveje en studenterløn, og jeg lagde mærke til, at hr. Jimmy Stahr havde en kommentar til det forslag, som blev vedtaget i 1975. Jeg vil dog godt sige om det forslag, at det er trods alt blevet til under den nuværende regering, så det bør vel med i betragtningerne, også hos hr. Jimmy Stahr.

Helge Møller (KF):

Det konservative folkeparti kan ikke støtte det foreliggende lovforslag. Intentionen i forslaget, som er, at staten principielt skal sikre alle de uddannelsessøgende, sikre, at samtlige deres leveomkostninger og andre omkostninger i forbindelse med uddannelsen betales af staten, kan vi ikke gå ind for. Det er jo reelt, som det er sagt før, vejen til en studenterløn, og selv om ordføreren for fremskridtspartiet, hr. Halvgaard, sagde, at det kunne han gå ind for, så mener vi ikke, det er rimeligt og rigtigt at indføre en studenterløn. Og det er intentionen i dette forslag.

Vi kan heller ikke støtte, som lovforslaget foreslår, at ungdomsydelsen skal afskaffes. Ungdomsydelsen omfatter i dag flertallet af eleverne. Den udbetales til forældrene, og vi

[Helge Møller]

finder, at ordningen fungerer. Vi er enige i, at støtten til eleverne gives som stipendier, fordi det er en forberedende uddannelse, og fordi det er en uddannelse, som ikke giver nogen egentlig indtjeningsmulighed. Men vi mener i øjeblikket, at de fleste af eleverne bliver tilgodeset igennem ungdomsydelsen.

Jeg vil benytte lejligheden til at fastslå det konservative folkepartis principielle indstilling vedrørende studiestipendier eller studie-støtte. Vi finder, at der i forbindelse med de længerevarende uddannelser bør indføres en stopprøve, som vi har sagt mange gange tidligere. Den skal ligge efter ca. 1 år, og vi finder det rimeligt, at der ydes stipendiestøtte, indtil denne stopprøve er bestået, men efter stopprøven må det være lån, idet uddannelsesstøtten såvel som en uddannelse i sig selv må betragtes som en investering såvel for samfundet som for den enkelte studerende. Det er altså den enkelte studerende, der investerer i sin egen uddannelse, i sin egen fremtid.

Om lånene skal være rentefrie eller rentebærende, kan jeg sige, at vi er villige til og interesserede i under udvalgsarbejdet at se på spørgsmålet om rentens størrelse, om der slet ikke skal være nogen rente, og hvornår eller hvornår ikke.

Mimi Jakobsen (CD):

Jeg har med opmærksomhed lyttet til ministerens bemærkninger, og jeg kan love, at vi fra centrum-demokraternes side vil se med meget stor interesse på et regeringsforslag om forbedringer og fornyelser på dette område, for vi må jo erkende, at de studerendes økonomiske forhold er meget stramme.

Vi kan derimod ikke støtte kommunisternes forslag, først og fremmest fordi det på nuværende tidspunkt er for vidtgående, og den gode vilje er jo altså ikke meget værd, før den bliver omsat i kroner og øre, og her er der tale om et særdeles beklageligt forslag.

I øvrigt har vi været tilhængere af den ungdomsydelse, som ifølge forslaget afskaffes, idet man her får kommunernes vurdering af ansøgerne ind i billedet, og vi har også tidligere været inde på, at ungdomsydelsen blev udvidet, således at den gjaldt lidt videre end til det 18. år.

Centrum-demokraterne må afvise kommunisternes lovforslag.

Ebba Strange (SF):

Jeg skal starte med at takke DKP, fordi det har fremsat dette forslag, for det giver os lejlighed til at drøfte de uddannelsessøgendes situation, der vel er så fortvivlende som nogen sinde.

Det, vi er i færd med, er at skabe et nyt proletariet, der virkelig hører til de allerringest stillede i dette samfund, og derfor er det vigtigt, at debatten føres.

Hr. Jimmy Stahr sagde, at der måske kunne være grund til at bebrejde socialdemokratiet, at man ikke havde presset den socialdemokratiske minister mere. Og når jeg ligefrem bliver opfordret til det, vil jeg da også bebrejde socialdemokratiet det, men jeg vil nok allermest bebrejde ministeren, at vi ikke har fået det udspil. Jeg ved, at det er noget, der har været overvejet længe, ministeren har givet udtryk for det i adskillige dagbladsartikler, og jeg forstår, at der har været en omfattende debat i partiet, men jeg synes, det er fantastisk beklageligt for de uddannelsessøgende, at der ikke er kommet mere ud af den.

Nu får vi så at vide, at CUR vil komme med et udspil inden juni 1978, men det er også for længe at vente. Vi får også at vide, at der har fundet en ekstra uddeling sted her i september måned; det er godt, men det var ikke nok. Efter hvad jeg har erfaret ved at læse, hvad der har været skrevet om disse ting i dagspressen, mener jeg også, at ministeren fra nogle af sine rådgivere har fået det gode råd, at man skulle prøve at få i hvert fald en midlertidig ordning igennem, mens vi venter.

Det er det, der er sket. Jeg kan være enig med ministeren i, at det kan være svært i slutningen af 1970erne at lovgive på en lov, der havde sin baggrund i 1960erne, fordi verden ser anderledes ud, og jeg er enig i, at der ikke blev skabt uddannelsesmæssig lighed i 1960erne. Men hvad er det, der nu sker i dag? Det er endnu værre.

Ministeren har ansvaret for en adgangsbe-grænsningslov, og om den kunne hun med glæde sige, at alle, der ønskede at få en uddannelse, fik den – de fik godt nok ikke den, de gerne ville have, men så fik de en anden –

[Ebba Strange]

men hvorfor? Fordi vi i forvejen gennem den dårlige uddannelsesstøtte, de unge får, skaber en adgangs begrænsning, der er meget værre, fordi den ikke bygger på karakterer, men på pengepungen. Man tør simpelt hen ikke gå i gang med en længerevarende uddannelse i dag, hvis man ikke er sikker på at have en familie i baggrunden, der enten tør sætte sig i gæld eller har en nogenlunde forsvarlig pengepung. Det kan vi ikke være bekendt, og det kan en socialdemokratisk regering ikke være bekendt at lade vente så længe på. Det vil jeg takke hr. Jimmy Stahr for at have fået anledning til at sige.

Så skal jeg knytte nogle ganske få bemærkninger til kommunisternes lovforslag. Der er ting i det, vi er enige i, f. eks. at ungdomsydelsen bør afskaffes og erstattes af en uddannelsesstøtte. Vi har også vendt os imod ungdomsydelsen, og vi ved i dag, hvor forskelligt den administreres fra kommune til kommune, så det er vigtigt at tage den op.

Derimod vil jeg sætte et spørgsmåltegn ved to ting. Den ene er, at der er grænser for, hvor tit man kan bruge de arbejdsfrie indtægter og spekulationsindtægterne: de kan ikke både bruges til at lave en kommunistisk skattereform og en uddannelsesstøtte, der giver alle studieløn, med; vi bliver helt alvorligt nødt til at se på en skattefinansiering, der tager fat på en anden måde på de højere indkomster end ved bare at angribe de arbejdsfrie indkomster og spekulationsindkomsterne; de kan ikke række til til alting.

Det sidste, jeg skal sige, er, at vi i SF principielt ikke har noget imod, at unge mennesker, der studerer, tager job i deres sommerferie for også at lære andre sider af livet at kende; vi mener ikke, at det skader de unge spor, at de har et job ved siden af studierne. Det, der er det vanskelige i dag – og det er vigtigt, at vi tager det med ind i overvejelserne om en ny uddannelsesstøtte – er den fortvivlende arbejdsløshed, vi står i. For selvfølgelig hverken vil eller kan vi fra socialistisk folkepartis side støtte, at de uddannelsessøgende tager job fra de arbejdsløse. Det, det drejer sig om, er at finde nogle job, som de uddannelsessøgende kan få, uden at det går ud over de almindelige arbejdsløshedsforsikrede. Jeg tror også, sådanne job findes; det vigtige er at finde frem til dem.

Der er mange spørgsmål at stille i anledning af dette forslag, og jeg håber, vi får en grundig debat af det i uddannelsesudvalget, måske også en debat, der kan gøre, at vi allerede nu kan blive enige om at forbedre de uddannelsessøgendes kår også før juni 1978.

Tove Jørgensen (DKP):

Det er med baggrund i den enkle kendsgerning, at den nugældende støtteordning ikke længere kan fungere, med baggrund i det misforhold, der er mellem den uddannelsesstøtte, der kan tildeles, og de uddannelsessøgendes faktiske leveomkostninger, at DKP har fremsat sit forslag om ændring af lov om uddannelsesstøtten. Det er med henblik på at tage alvorligt fat på at løse disse problemer, at DKPs nye uddannelsesforslag skal ses.

Vi foreslår en støttelov, der omfatter alle uddannelsessøgende ud over den skolepligtige alder. Forslaget indebærer samtidig en afskaffelse af den statsgaranterede banklånordning til fordel for genindførelse af statslån. Vi ønsker at fremhæve betydningen af, at det bliver statslån, der er rentefri i uddannelsesstiden og lavt forrentede efter endt uddannelse, dvs. den gamle låneordning efter 1970-loven, det vil vi godt vedkende os. Dette i modsætning til andre og for de uddannelsessøgende mere ufordelagtige statslåneordninger, som nogen måske vil foreslå, nemlig f. eks. indeksregulerede statslån.

Endelig er vi naturligvis helt enige med f. eks. undervisningsministeren i, at det ikke alene drejer sig om en ændring af finansieringsformen, men at det for de uddannelsessøgende så sandelig også er et afgørende problem, at den samlede finansieringsmulighed er alt for lav. Vi foreslår derfor en udvidelse af den samlede finansiering, der bringer den i et realistisk forhold til de unges faktiske leveomkostninger. Det indebærer en samlet finansiering på 30.000 kr. fordelt med 50 pct. stipendier og 50 pct. statslån til uddannelsessøgende over 18 år og en samlet finansiering på 15.000 kr. til dem under 18 år, men dette alene i stipendier.

Vi har ikke forslag om at ændre de eksisterende regler for tildeling af støtte, dvs. at de indtil det fyldte 23. år er transbestemte, altså afhængige af forældreindtægten. Dog ønsker vi en hævnning af forældreindtægtsgrænserne. Her har vi måske nok været lidt

[Tove Jørgensen]

for beskedne, idet vi kun foreslår, at de sættes op fra de nuværende 55.000 kr./110.000 kr. til 80.000 kr./120.000 kr., selv om vores foreslåede grænse betyder, at to faglærte, der er på understøttelse, ikke vi kunne opnå maksimal støtte til deres børn. Det lægger altså op til i løbet af de nærmeste år at få udbygget disse indtægtsgrænser.

Uddannelsesstøtteloven fra 1975, som i folkemunde er blevet omdøbt til lov om bankstøtte, har nu fungeret i 2 år og har desværre bekræftet, hvad vi dengang sagde med hensyn til, hvilke konsekvenser denne lov ville få. De statsgaranterede højt forrentede banklån, som blev gjort til den afgørende finansieringsform på bekostning af de lavt forrentede statslån, er blevet en risikofri guldgrube for bankerne og en ruin for de uddannelsessøgende.

Bankernes nettoprovenu på de statsgaranterede lån i støtteåret 1976-77 var således ca. 250 mill. kr., nemlig forskellen mellem ind- og udlånsrente.

Så vil jeg gerne sige til fru Ritt Bjerregaards småborgerlige middelklassetankegang, at hvis ikke det havde været for 1970-loven, havde hverken jeg eller min mand været i stand til at studere ved universitetet, og havde det ikke været for 1975-loven, så kunne vi have fortsat. Men vi kunne ikke se i øjnene at måtte tage banklån med risiko for 300.000-400.000 kr. i gæld, når vores børn skulle begynde en uddannelse i 16-17 års alderen. Det var nemlig realiteterne. Vi måtte ophøre med at få støtte og måtte til gengæld se i øjnene, at vi måtte udsætte vores eksamener et år eller mere. Dette er kendsgerningerne bag den uddannelsesstøttelov, der er i dag, og dem skal man ikke forklejve. Det er ganske alvorlige ting, der her er sket.

Lad mig kort opridsse nogle af de mest afgørende skævheder, som det nuværende støttesystem medfører eller er medvirkende årsag til. Det giver en fastcementering af den eksisterende sociale skævhed i tilgangen til uddannelserne. Ingen kan i dag tale om, at unge ikke afskæres fra at få en uddannelse af økonomiske årsager. Det er særlig arbejderklassens børn, som rammes af den nuværende støtteordning, men ikke kun dem. Det er faktisk sådan, at hovedparten af de uddannelsessøgende i dag står i en håbløs økonomisk situation. DKP lægger meget stor vægt på, at der sættes ind med økonomisk støtte

til de unge, så snart de forlader folkeskolen. Det er her, de unge skal sikres en reel mulighed for at gå i gang med en uddannelse, også de unge, der kommer fra de økonomisk svagere stillede hjem. Det er altså her, vi skal sætte ind, hvis vi ønsker at gøre noget ved den meget store restgruppe på op imod 30 pct., der i dag overhovedet ingen uddannelse får.

Anden næstformand (Erlendsson):

Jeg er nødt til at gøre opmærksom på, at den sidste taler gjorde sig skyldig i en lille overtrædelse af § 26 i forretningsordenen, idet ministrene skal omtales ikke ved navn, men som ministeren.

Niels Helveg Petersen (RV):

Det er det radikale venstres opfattelse, at der er behov for ændringer og forbedringer i Statens Uddannelsesstøtte. Støtterammerne er ikke fulgt med op, det er blevet sværere at få erhvervsarbejde, indkomst- og erhvervsvilkår efter studierne er klart forringede. Det haster også med at få gennemført forandringer og forbedringer, hvis ikke den sociale skævhed i uddannelsessystemet skal yderligere kraftigt forøges.

Der er selvsagt en lang række problemer, der skal drøftes i denne sammenhæng, og vi mener ikke, at det foreliggende forslag på langt nær svarer til kravene til en nyordning. Jeg savner i øvrigt også i det foreliggende forslag overblik over, hvad det foreslåede system ville koste.

Vi vil derfor gerne støtte ministeren i bestræbelserne for hurtigt at tilvejebringe et grundlag for folketingets diskussioner og beslutninger om en forbedring af Statens Uddannelsesstøtte, og jeg vil gerne føje til: vi er også rede til at diskutere rent øjeblikkelige forbedringer, hvis det kan foreslås med en rimelig begrundelse og ske på en sådan måde, at det kan klare situationen, indtil mere grundlæggende ændringer er gennemført.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Uddannelsesstøtte er en kompliceret sag. Jeg giver ministeren fuldstændig ret i, at det ikke er nok bare at fremsætte et forslag om et eller andet. Den sidste tids diskussioner viser også dette klart. Der er forholdet til arbejdsløshedsunderstøttelse og mange andre

[Inger Stilling Pedersen]

ting, som gør, at den ene lov kan komme til at modarbejde den anden, og det kan være svært for de uddannelsessøgende at forstå, hvorfor de pludselig mister al hjælp.

Vi kan ikke støtte det foreliggende forslag. Vi er enige i, at der må gøres noget. Men jeg er heller ikke så enig i de tanker, der kommer frem om, at det altid er de såkaldte arbejderbørn, det går ud over. Jeg er glad for, at andre også blev taget med. For efter de samtaler, jeg har ført, viser det sig jo, at det meget ofte er de familier, der ligger på mellemindkomsterne, som har det allersværest.

Kristeligt folkeparti mener, at alle, som vil, skal have mulighed for at læse, og at man skal have mulighed for at låne. For forældreindtægten siger ikke noget; der kan godt være forældre, der har en høj indtægt, men alligevel ikke har mulighed for at hjælpe deres børn eller ikke vil det. Det kan også være nogle, der har en formue, som står i noget, der ikke lige kan realiseres, så man kan skaffe pengene. Det rigtige må være, at ingen afholdes fra at optage lån.

Hvordan de lån så skal være, kan vi diskutere. Vi kunne godt gå med til, at de skulle indeksreguleres. Vi vil gerne gå med til, at det ikke skal være banklån, men at de går over til staten. Vi er i det hele taget åbne over for at finde en form, som kan være til gavn for så mange som muligt, og derfor ser vi også hen til det forslag, som kommer fra ministeren, og håber på, at der kan skabes et flertal til gavn for alle, der ønsker at uddanne sig.

Alfred Hansen (DR):

Det er retsforbundets helt klare opfattelse, at ingen af økonomiske grunde skal afskæres fra at få en uddannelse, og jeg lægger udtrykkelig i mine fremtidige kommentarer vægt på begrebet uddannelsessøgende og ikke bare studerende, som visse af de tidligere ordførere har talt om i forbindelse med dette lovforslag. Vi ønsker i retsforbundet at side stille de praktiske uddannelser med de teoretiske uddannelser, og derfor taler vi om uddannelsessøgende og uddannelsesmuligheder for disse.

Det forslag, der foreligger her fra DKP, er efter vores mening på mange måder et godt forslag, som indeholder nogle gode incitamenter til at få klaret de problemer, som vi

står over for, og som de uddannelsessøgende står midt i. Men selv om man ikke direkte foreslår studenterløn, er det dog det, der ligger som en helt klar undertone i forslaget, og her tænker jeg specielt på bevarelsen af stipendierne, samtidig med at de statsgaranterede lån laves om til statslån, som er rentefrie i uddannelsesstiden.

Vi mener i retsforbundet, at man skal søge væk fra stipendieordningen og udelukkende basere de uddannelsessøgendes økonomiske muligheder på statslån, som er både rente- og afdragsfrie i uddannelsesstiden. Der står ikke i det foreliggende forslag, at lånene skal være afdragsfrie i uddannelsesstiden, men der står rentefrie i uddannelsesstiden; jeg vil helst fortolke det sådan, at det betyder, de også er afdragsfrie i uddannelsesstiden.

Vi mener som sagt, at man skal forlade stipendieordningen, og det gør vi ud fra det synspunkt, at stipendierne efter vores mening gives alt for tilfældigt. Vi synes, det er forkert og nedværdigende, at voksne menneskers støttemuligheder skal afgøres af, hvor meget forældrene tjener, eller hvor meget de har i formue. Vi vil gerne skabe et system, hvor man betragter den enkelte unge som et selvstændigt individ og viser, at man har fuld tillid til, at den unge, der låner nogle penge, også vil være i stand til at betale dem tilbage.

Vi mener endvidere, at stipendierne gives for tilfældigt, fordi de gives efter forældrenes skattepligtige indtægt, det vil altså sige, at først efter at de værste fradrag, herunder renter, udgifter på hus m.v. – måske også visse »fidusafskrivninger« – har fundet sted, finder man ud af, hvor meget de uddannelsessøgende kan få. Det mener vi er forkert. Hvis man endelig ønsker at give stipendier – og vi kunne måske godt være med til det som en overgangsordning for de laveste indtægter – må det være et ufravigeligt krav fra vor side, at de gives efter bruttoindtægten og ikke efter den skattepligtige indtægt. Men vi ønsker altså at forlade det nuværende system. Vi mener, at problemerne er alvorlige, og at de skal løses meget hurtigt.

DKP m. fl. partier på den fløj i folketingsalen har jo aldrig lagt skjul på, at de ønsker at socialisere samfundet. Dette er vi ikke enige med dem i. Og da de ønsker at socialisere samfundet, ønsker de – måske naturligvis også – at socialisere uddannelserne. Vi mener i og for sig, at hvis man vil give en form for

[Alfred Hansen]

studenterløn, må det også betyde, at de, der får denne uddannelse, skal gå ned i løn, når de har fået uddannelsen. Det er ikke vores opfattelse, at det skal være sådan. Vi ønsker ikke at socialisere hverken samfundet, uddannelserne eller det enkelte menneske. Men vi ønsker og erkender, at de unge er i en krise med hensyn til uddannelsesmuligheder. De bærer også tabet med hensyn til, hvordan mulighederne er for at få en beskæftigelse efter endt uddannelse.

Vi vil her tage klart afstand fra den tanke, fru Inger Stilling Pedersen omtalte, og som går ud på, at lånene skulle være indeksregulerede, for på denne måde vil de blive langt dyrere for de uddannelsessøgende end de nuværende statsgaranterede banklån. Med den inflation, vi har, og som intet i regeringens politik peger på vil ændre sig fremover – tværtimod – må vi tage afstand fra indeksregulerede lån, fordi de vil bevirke, at de unge bliver endnu ringere stillet. Når så mange forlader uddannelsen i dag, kan det skyldes, at de ikke kan få penge til at leve for, men det kan også betyde, at de ikke kan se nogen mulighed for at få en vellønnet beskæftigelse efter endt uddannelse og derfor ingen mulighed har for at betale deres lån tilbage, så det er altså et dobbeltproblem, de unge uddannelsessøgende er inde i. For det første at finansiere og få den uddannelse, de gerne vil have, dernæst at få et job bagefter.

Jeg vil gerne lige ganske kort kommentere hr. Jimmy Stahrs udtalelse gående ud på, at det foreliggende lovforslag jo ikke ville give de uddannelsessøgende bedre lånebetingelser, for de skulle ikke have flere penge, og renten skulle først betales efter endt uddannelse osv. Dertil vil jeg sige, at det måske kunne betyde, at de turde låne lidt flere penge, hvis de vidste, de ikke skulle betale renter af de penge, de har lånt. Det mener vi i retsforbundet at de ikke skal. Vi mener, at de skal være rente- og afdragsfri i uddannelsestiden, og vi sætter også et spørgsmålstegn ved, om det er rigtigt at fjerne ungdomsydelsen. Det er et helt andet område, der kan klares over sociallovgivningen, og vi mener i hvert fald, at ungdomsydelsen bør forhøjes. Vi kan ikke støtte forslaget, som det foreligger her. Vi vil om meget kort tid fremsætte et, synes vi, mere realistisk forslag, realistisk på den måde, at det vil have mulighed for at blive vedta-

get, og som indeholder åbenbare forbedringer for de uddannelsessøgende.

Formanden:

Taletiden er indtil 5 minutter.

Litha Christiansen (VS):

Det forslag fra DKP, som er til behandling i dag, vil være med til at sætte en tiltrængt debat i gang om de studerendes elendige leveforhold og problemer med tilbagebetaling af de tårnhøje lån efter studietidens afslutning. Regeringen har så at sige intet gjort i denne sag. Undervisningsministeren har lagt sagen over i det centrale uddannelsesråd, der skal komme med et udspil i foråret. Det betyder, at en reform på dette område efter alt at dømme ikke vil kunne træde i kraft før skoleåret 1979-80, og det på trods af at det er åbenlyst for enhver, hvilke problemer de studerende står over for. I en arbejdsløshedssituation som den, vi befinder os i i dag, har man fra såkaldt ansvarlig side valgt at køre videre med en lovgivning på SU-området, der forudsætter, at støtten kan suppleres med en arbejdsindtægt. Samtidig er uddannelsesstøtten blevet mindre og mindre værd.

Ud over de studerendes forringede levevilkår bliver problemerne med tilbagebetaling af studiegælden stadig større. Ifølge en artikel i dagbladet Politiken i går regner man nu med, at ca. 2.000 i år vil søge om udsættelse med tilbagebetaling af studiegælden. Det hænger dels sammen med, at startlønnen for en akademiker ligger på ca. samme niveau som for en faglært arbejder, dels den stadig stigende arbejdsløshed blandt akademikere. Inden for det sidste halve år er akademikerarbejdsløsheden steget fra 10 pct. til 13 pct., altså en stigning på 30 pct. Det siger sig selv, at det er fuldstændig umuligt at tilbagebetale f. eks. 2.000 kr. om måneden, hvis ens indtægt som lærer ligger på et niveau som en faglært arbejders, og det er bestemt ikke en usædvanlig situation, for slet ikke at tale om de EFG-elever, der, efter at basisårslønnen er blevet fjernet, nu er nødt til at optage studielån og efter basisåret måske står uden praktikplads med en gæld på måske 10.000 kr.

Den nuværende låneordning fungerer mere som en bankstøtteordning end som en uddannelsesordning. Den 1. april i år skyldte

[Litha Christiansen]

de uddannelsessøgende 4 mia kr. til bankerne. Udlånsrenten ligger i øjeblikket på ca. 14 pct., medens indlånsrenten er 6-7 pct. Der er altså ingen tvivl om, at det er en særdeles god forretning for bankerne. Man kunne ønske sig, folketinget i det mindste gav de studerende samme favorable lånevilkår, som der gives til dele af det danske erhvervsliv.

Det er derfor udmærket, at DKP har taget fat på problemerne, men desværre er dette forslag langtfra uproblematisk. DKPs forslag er naturligvis bedre end den nuværende ordning, dels er det årlige rådighedsbeløb blevet sat op til 30.000 kr. om året mod de nuværende ca. 19.000 kr. Desuden er lånene gjort rentefri i studietiden. Men på trods af det har vi nogle ret alvorlige indvendinger mod forslaget.

I forslaget er der intet krav om afskaffelse af den såkaldte 23 års regel, der bevirker, at de studerende er afhængige af forældrenes indtægt, indtil de er fyldt 23 år. Det eneste, der er sket, er, at forældreindtægtsgrænsen er hævet fra de nuværende 55.000/110.000 kr. til 80.000/120.000 kr. Dvs. ifølge DKPs forslag er børn, der kommer fra ganske almindelige arbejderhjem, hvor begge forældre er udearbejdende, stadig afskåret fra at modtage studiestøtte. VS vil derfor under det kommende udvalgsarbejde komme med en række ændringsforslag, der først og fremmest vil være koncentreret om fjernelse af den nuværende 23 års regel.

Freddy Madsen (DKP):

»Undervisningsminister Ritt Bjerregaard kan ikke kritiseres for, at hun ikke vil lave Statens Uddannelsesstøtte om. Naturligvis vil hun leve op til den beslutning, der netop er taget på hendes partis kongres. De unge må sikres bedre økonomiske forhold, Statens Uddannelsesstøtte forbedres gennem afskaffelse af banklån til fordel for stipendier og statslån. Sagen er krystalklar, men det kan nok forundre, at ministeren vil vente med alle ændringer, indtil der kan gennemføres en helt ny studiestøtte. Ministeren mener ikke, at en ændring af finansieringsformen hjælper de unge, medens de studerer. Selvfølgelig vil den gøre det, bl. a. fordi banker og sparekasser skruer lånenes omkostninger og renter i vejret, stavnsbinder de unge til det enkelte pengeinstitut og i sidste ende la-

der staten betale gennem rentefradrag, hvis det da eksisterer, når lånene skal betales tilbage.

Den nuværende studielånsfinansiering er blevet en grov fidus for pengeinstitutterne, og tragisk nok synes nogle sparekasser at være de mest emsige til at presse citronen. Hvis dette finansieringssystem med lån, der er statsgaranterede til sidste krone, ikke virker som en anmassende opfordring til ministeren om hurtigst muligt at søge studielånene fjernet fra banker og sparekasser, er der noget ved socialdemokratiets kongres, vi ikke har forstået.»

Der er nok nogen, der genkender det her; det er ikke, som det kunne formodes, farlig kommunistisk propaganda, men en lederartikel fra den 4. oktober fra Aktuelt.

Vi forstår også på hr. Jimmy Stahrs indlæg, at det ikke bare er sådan. Det er jo en tilbagevendende begivenhed, at det er os, der må minde socialdemokratiet om dets egne kongresbeslutninger, og at den socialdemokratiske gruppe og det socialdemokratiske parti har overordentlig store vanskeligheder med at overbevise regeringen om sine standpunkter.

Det viser sig meget klart i denne sag. I den tid, jeg har været medlem af folketinget – og det er snart 4 år – har vi hvert år fremsat forslag til forbedringer af studiestøtten, og hver gang har ministeren stået op og sagt, at hun havde sympati for tanken, men at hun havde overvejelser i gang, at vi måtte have et nyt system, og at det arbejdede man med. Det er der gået 4 år med. Nu kommer ministeren og siger, at hun har bedt det centrale uddannelsesråd om inden juni 1978 at foretage en ny overvejelse. Dertil siger det centrale uddannelsesråd ifølge dets sidste referat, at det kan man ikke overkomme inden for den tidsfrist, men man kan dog kortlægge området; altså en ny udsættelse. Mens alle ved, som det også er fremgået af denne debat, at situationen efterhånden er katastrofal for de uddannelsessøgende, står ministeren frem og siger, det er uheldigt, at vi har taget udgangspunkt i 1970-loven. Det har vi nu ellers gjort for at være overordentlig venlige. Det var nemlig et enigt folketing, der i 1970 sagde, at efter de regler burde man udbygge studiestøtten sådan, at den faktisk kom til at dække leveomkostningerne for dem, der studerede. Men det er kun et af de eksempler,

[Freddy Madsen]

der er på, at folketinget løber fra de løfter, det faktisk uddeler fra tid til anden. Det er jo ikke nogen undskyldning, når man nu siger, at det er, fordi det er krisetider, og der er arbejdsløshed osv., at det ikke kan gennemføres. Tværtimod taler det jo for og taler også for, at det ville være billigere for staten på nuværende tidspunkt at gennemføre en god uddannelsess støtteordning, fordi det ville hjælpe på ungdomsarbejdsløsheden, og fordi det ville sikre arbejdspladser til en række af dem, som ikke er under uddannelse, men hvor pladserne nu optages af nødvendige grunde af en række af de uddannelsessøgende.

Så siger ministeren, og også andre har været inde på det, at 1970-loven tog fra de fattige og gav til de rige. Vi anerkender, at der er en række svagheder i 1970-loven. Det hænger nu ikke så meget sammen med selve uddannelsess støtteleven, men mere med det rådne skattesystem, vi har, hvor alle de fradrag, vi har i skattelovgivningen, gør, at det ofte – og det erkender vi, og vi erkender, at det er en svaghed – er en række mennesker, som i virkeligheden ikke har så stort behov for det, der får, på bekostning af dem, der virkelig har behov for det. Vi vil gerne være med til at ændre skattefinansieringssystemet, for det er jo ikke bare på uddannelsesområdet, men også på det sociale område og på en lang række andre områder, vi har et arbejde med det problem.

Så siger man, at vi ikke har anvist veje til finansieringen, og der kom også lidt spydige bemærkninger selv fra fru Ebba Strange, der ellers var venligt indstillet over for forslaget, om, at vi ikke bare kan bruge disse arbejdsfrie gevinster til alt muligt. Nej, naturligvis kan vi ikke det, men så lang tid der overhovedet ikke bliver gjort noget for at bruge dem, står de jo altså stadig væk til rådighed. Den dag de bliver brugt, er det klart, vi må finde andre udveje, så lad os nu foreløbig tage dem, men jeg kan også godt anvise en anden form. Hvad var det, folketinget besluttede i forbindelse med augustforlig II? At man skulle indefryse alt, hvad der lå ud over 2 dyrtidsportioner om året.

Hvad kommer det til at betyde i det kommende år? Det kommer til at betyde, at staten skal redde arbejdsgiverne for denne udbetaling af dyrtidsportionerne ved af skatteydernes midler at indbetale en lille milliard

kroner for hver dyrtidsportion eller altså små to milliarder kroner til ATP-fonden i stedet for. Det er skatteydermidler. Der er faktisk her 2 mia kr. til rådighed, og har arbejdsgiverne brug for denne hjælp? LO har netop offentliggjort resultaterne af det sidste års overskud, der viser en stigning i overskuddene på 60 pct. Nej, det har de ikke; man giver til arbejdsgiverne, men vil ikke være med til at løse den håbløse situation, der er for mange af de unge under uddannelse på nuværende tidspunkt.

Hvad drejer det sig om? Vi har fremsat dette forslag, fordi vi som sagt ville følge de løfter op, der var givet fra folketinget, men det, der har været den afgørende motivering for os, er den berettigede kritik, der er rejst af de uddannelsessøgende og deres organisationer specielt af banklånene, og det er dette område, vi mener der først og fremmest må gribes ind på, fordi det, som det også har været fremhævet af vores ordfører, fru Tove Jørgensen, netop er her, at de værste urimeligheder kommer til stede.

Lad os bare tage nogle af tallene. Hvis en uddannelsessøgende, hvad der er almindeligt, skal låne i 6 år og låne beløbet på 13.000 kr., vil den pågældende, i det øjeblik studiet er færdigt, stå med en gæld på 120.000 kr. med 15 pct. rente. Nu vel, det er muligt, at renten her er beregnet lidt for højt, men det er ca. i den størrelsesorden. Det vil som sagt give disse over 2.000 kr., som man skal afdrage af de lønninger, som er almindelige, når man er færdiguddannet, hvis man får et arbejde. Men her er det jo, problemerne kommer ind. Så kan man diskutere, hvor dyrt det er for staten. Vi ved, at så lang tid skatteministeren opretholder de fradragregler, vi har på nuværende tidspunkt, er det naturligvis staten, der kommer til at betale en væsentlig del, men også på det område vil det jo være dem med de største indkomster, der vil få de største fordele, når de når så vidt. Det korte af det lange i det er, at med den rentemarginal, vi har nu, vil den pågældende bank have en bruttofortjeneste af en sådan uddannelsessøgende på 67.000 kr. Det er altså et helt igennem asocialt system, og det er først og fremmest her, der må sættes ind.

Nu vel, det er muligt, at man ikke kan godkende vores forslag i dets fulde ordlyd. Vi forhandler gerne, også om en lang række af de detaljer, som har været fremhævet. Vi

[Freddy Madsen]

vil også gerne gå ned i fordringerne til den fulde finansiering af uddannelsen på nuværende tidspunkt, men det, vi mener er bydende nødvendigt, er, at folketinget på en eller anden måde, ikke en gang efter juni 1978, men nu, sætter ind for at hjælpe de uddannelsessøgende i den betrængte situation, de er i.

Jeg synes at have sporet i den debat, der har været ført her, at der i en række partier, således at der kunne dannes et flertal, er en indstilling om, at der skal gøres noget på nuværende tidspunkt. Jeg vil gerne spørge ministeren, om hun med det tilsagn, der faktisk er givet her i dag, vil tage initiativ til, at der kan komme en sådan meget hurtig løsning af de problemer, der findes. Det vil vi gerne være med til at gennemføre. Vi står ikke på, at udgangspunktet skal være vores forslag. Hvis vi bare igennem fremsættelsen af det har bidraget til, at der er kommet skred i tingene, ser vi meget gerne, at andre tager initiativet, og vi vil gerne medvirke til noget. Den eneste forudsætning er, at det virkelig vil være med til at hjælpe de uddannelsessøgende ud af den vanskelige situation, som de er i på nuværende tidspunkt.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Det skal ikke blive mange bemærkninger til det, der har været fremført i debatten, men da der har været nogen uklarhed med hensyn til socialdemokratiets og regeringens stilling til 1975-loven, først og fremmest udtrykt af fru Tove Jørgensen, skal jeg herfra understrege, at vi ikke stemte for det pågældende lovforslag, at vi ikke mener, loven er god, og at vi heller ikke dengang mente det. Vi har ikke ændret opfattelse i det spørgsmål.

Så har der også været nogle kommentarer med hensyn til, hvad regeringen var villig til at gøre hurtigt, sidst af hr. Freddy Madsen, der stillede et direkte spørgsmål, og jeg skal citere fra mit første indlæg:

»Mens dette arbejde pågår, er jeg helt klar over, at de uddannelsessøgende, så vidt det overhovedet er muligt, må hjælpes«.

Op lidt længere nede:

»...og skulle der vise sig åbninger for andre hjælpemuligheder, er jeg mere end rede«.

Jeg har på baggrund af disse bemærkninger selvfølgelig også hæftet mig ved de mange positive tilkendegivelser, der er kommet fra de forskellige partier under debatten i dag.

Brøndlund Nielsen (V):

Jeg vil godt lige igen til ministerens fremhævelse af sin kritik af det tidligere forslag sige, at den nuværende lov mig bekendt er underskrevet af ministeren. Men det, der kalder mig herop, er de mange udtalelser, der er fremkommet fra forslagsstillerne fra Danmarks kommunistiske partis repræsentanters side om pengeinstitutternes efter deres opfattelse formidable indtjening på disse studielånsordninger. Det er nogle efter min mening helt urimelige påstande, som vi jo heller ikke her på nogen måde har fået dokumentet.

Jeg nævnte i mit første indlæg, hvordan pengeinstitutterne lige på stedet kunne tjene betydeligt mere, såfremt de investerede disse penge i statens gæld. Det er for øjeblikket noget med 16-17 pct., og så har de pengene likvide igen i løbet af et års tid, hvad der jo ingenlunde gælder de penge, der lånes ud til de studerende. Jeg er vel klar over, at pengeinstitutterne får en kundekontakt igennem dette her. Men jeg mener dog, man må være opmærksom på, at de rent faktisk forlanger en betydelig lavere rente, end de kunne få andre steder. Hr. Freddy Madsen sagde jo selv, at 15 pct. nok var for højt, og jeg lagde mærke til, at fru Tove Jørgensen nævnte 14 pct. Det er altså nogle ganske urimelige påstande over for banker og sparekasser, der her fremsættes.

Må jeg så lige til sidst i denne omgang kun kort spørge: hvad vil dette her koste, for statens gæld bliver jo endnu mere astronomisk, hvis også dette her skal gennemføres? Det indebærer meget forhøjede ydelser, og det indebærer en meget klækkelig forhøjelse af forældrenes indtægtsgrænse. Men der er ikke spor om, hvad det vil koste, endsige hvordan man vil dække udgiften.

Helge Møller (KF):

Jeg kan helt tilslutte mig det, hr. Brøndlund Nielsen lige sagde angående sparekasser og banker. Jeg synes ikke, at det, som hr. Freddy Madsen sagde, er en grov fidus for banker og sparekasser, men det er en grov uan-

[Helge Møller]

stændighed, hr. Freddy Madsen her kommer med, og som også ordføreren for VS var inde på. Det er nemlig dokumenteret gang på gang, at det ikke er nogen fordel for pengeinstitutterne. Samtidig skal man også tænke på, at det er folkettinget, der har pålagt institutterne denne forpligtelse.

Endvidere sagde fru Ebba Strange, at man i dag simpelt hen ikke tør gå i gang med en uddannelse, hvis man ikke har penge i baghånden. Det er jo ikke rigtigt. Hvem er det der går i gang med uddannelser? Ja, det er jo ikke sådan, at der er nogle studieretninger eller fakulteter, der står og mangler ansøgere, det er lige det modsatte, der er tilfældet: inden for mange retninger er der flere, der går i gang, end der kan optages. Der er flere – som det også blev påpeget – der kommer ud og bliver arbejdsløse, og det skyldes simpelt hen, at vi uddanner flere akademikere, end vi har brug for. Jeg kan godt se, at i det øjeblik man indfører en studenterløn, vil det øge det yderligere. Jeg tror stadig væk, det er sådan, at de, der virkelig ønsker en uddannelse, også tør investere i denne uddannelse.

Fru Ebba Strange talte også om uddannelsesmæssig lighed. Vi føler, at der er lighed. Vi føler, det er naturligt, at unge, der får en højere og en længere uddannelse til gavn både for samfundet og bestemt også for dem selv, selv er med til at betale dele af denne uddannelse. Det er lighed.

Litha Christiansen (VS):

Til undervisningsministerens indlæg vil jeg kort kommentere den altid tårepersende historie om, at vi ved at forbedre de studerendes økonomiske vilkår, sådan som det er foreslået i DKPs forslag, er med til at tage fra de fattige og give til de rige. De højt besungne akademikerprivilegier er efterhånden indskrænket betydeligt som følge af de senere års effektive indkomstpolitik.

Når man derfor bruger denne argumentation, er det dels et forsøg på at legitimere regeringens langsommelighed i denne sag, dels et forsøg på at opstille et falsk modsætningsforhold mellem studerende og lønarbejdere.

Til den konservative ordfører vil jeg blot sige, at man ikke behøver at have gået mange år i skole for at forstå, at der er forskel på 6 pct. og 14 pct.

Ebba Strange (SF):

Jeg skal ikke trække debatten i langdrag, men vil også gøre undervisningsministeren opmærksom på, at debatten i dag nok må tydes i retning af, at vi har en chance for at gennemføre om ikke en uddannelsesstøttereform i denne samling, så i hvert fald en hjælp til de uddannelsessøgende, der er i gang. Det trænger de til, men det skal jeg ikke gentage; det sagde jeg i mit første indlæg.

Det, der kaldte mig herop, var egentlig den konservative ordfører, hr. Helge Møller, der satte spørgsmålstegn ved det, jeg havde sagt. Jeg ved godt, at der er flere ansøgere til visse uddannelser, end der kan optages, men det er jo ikke i sig selv et bevis på, at det er jævnt fordelt, hvem det er, der søger de uddannelser, og hvem det er, der kommer i gang med dem. Vi har helt klare tal for, at der er den dårligste repræsentation af uddannelsessøgende fra de dårligst økonomisk stillede lag i dette land, og at arbejderklassen som sådan er dårligere repræsenteret i uddannelsessystemet, kan ikke modbevise. Det er klart, at når man så tilmed har et lånesystem, hvor der løber disse tårnhøje renter på i løbet af uddannelsen, vil det afskrække netop børn fra de hjem, der ikke er vant til at jonglere med lån og afbetaling på lån, der ikke er vant til, at det er noget, man tør gøre. Netop børn fra hjem, hvor man ikke har haft den økonomiske sikkerhed, der gjorde, at man turde gøre de ting, tør ikke gå i gang med en uddannelse, hvor finansieringen er baseret på højrentebanklån. Det er der vistnok ingen tvivl om, og det har sådan set ikke noget at gøre med den almindelige adgangs-begrænsning, vi har på en lang række uddannelser, hvad vi tidligere fra socialistisk folkepartis side har beklaget. Vi kan da også beklage, at der er flere, der kommer ud og bliver arbejdsløse, men stadig væk er altså langt den overvejende del af arbejdsløsheden placeret i de grupper, der er lavtlønnede, og som er uuddannede; det vil jeg nu godt lige smide ind i debatten. Når der er arbejdsløse akademikere, kan det skyldes helt andre, dårlige planlægningsfunktioner i vort samfund. Det er klart, det er dårlig økonomi og fråds med samfundets midler at have folk gående arbejdsløse, det er vi helt enige i, men vi mener ikke, at det har noget at gøre med det, at

[Ebba Strange]

der er arbejdsløse, at det er den bedst stillede del, der får uddannelserne i dag.

Freddy Madsen (DKP):

Jeg vil gerne takke ministeren for det – sådan opfattede jeg det – tilsagn, der lå om meget hastigt at kigge på de muligheder, som findes for øjeblikkelige forbedringer.

Så vil jeg sige til ordførerne for venstre og de konservative, at det ikke undrer mig, at de farer herop og foretager et varmt forsvar for bankkapitalen – det var stort set kun, hvad vi kunne vente fra de partier – men det er dog en kendsgerning, at det er ganske betragtelige beløb, bankerne tjener på den side af sagen. Jeg nævnte et tal på 15 pct., og det skyldes – det kan jeg godt sige – at de uddannelsessøgende i deres beregninger har arbejdet med en rente på 15 pct., og det var de tal, jeg brugte. Derfor sagde jeg også, at de antagelig var lidt for høje. Nu kan fru Tove Jørgensen oplyse, at hendes studielån forrentes med 13½ pct., og det ligger jo ikke så forfærdelig langt derfra.

Men det betyder også efter min opfattelse, at det er en ganske udmærket forretning for bankerne, for hvad drejer det sig om? Det er nok muligt, som det er fremhævet af hr. Brøndlund Nielsen, at bankerne på andre områder kunne få en højere forrentning af deres penge. Men hvad er der tale om her? Det er stensikkert, ja, det er endda statsgaranterede garantier, der er givet for disse penge, det er nu ikke så ringe en forretning hverken for banker eller sparekasser.

Men det, der er det primære i det, er, at jeg ikke har angrebet banker og sparekasser, fordi de får disse penge. Jeg har også set, at fremtrædende bankfolk i aviserne har sagt, at de i og for sig også var modstandere af det system, at de ikke havde bedt om at få det, men at det var noget, der var blevet dem påtvunget af staten, og det er faktisk rigtigt. Det er først og fremmest partiet venstre, der har påtvunget bankerne – selv om jeg altså stadig væk synes, det er en god forretning – både bankerne og især de uddannelsessøgende at finansiere deres uddannelse ad den vej. Det er det, der er problemet i det, og det er jo ganske store beløb, det drejer sig om. Det er beregnet, at med udgangen af støtteåret 1976–77 har 205.000 unge lånt godt 3,9 mia kr. Næsten 4 mia kr. må nu nok spille en vis

rolle i pengeinstitutternes overvejelser på forskellig vis, også fordi det er denne stensikre kapital, der er brug for.

Men det, der er det afgørende i al den diskussion, der har været her, er ikke så meget spørgsmålet om, hvem der tjener på det, eller hvem der ikke tjener på det, det er først og fremmest spørgsmålet om, at de uddannelsessøgende nu skal have den hjælp, som de har behov for i det hele taget at kunne klare deres studier, og for at vi kan forhindre, at det bliver efter de retningslinjer, som den konservative ordfører foreslog, nemlig at man for størstedelens vedkommende selv må betale for sin uddannelse.

(Kort bemærkning).

Helge Møller (KF):

Det, hr. Freddy Madsen sagde i sin første tale, var, at ordningen var en grov fidus – det er et ordret citat – for banker og sparekasser. Jeg pointerede bare, at det er folkettinget, der har pålagt dem det. Det glæder mig, at hr. Freddy Madsen nu har modereret det til, at det var en god forretning, men det er det heller ikke.

Formanden:

Jeg henstiller, man indskrænker de korte bemærkninger efter denne lange forhandling om et enkelt forslag.

(Kort bemærkning).

Brøndlund Nielsen (V):

Kun den ene kommentar til hr. Freddy Madsen, at den rentefod, der skulle være så høj, falder, for hver gang vi får en oplysning; nu er den nede på 13½ pct. Så siger hr. Freddy Madsen, at det er statsgaranteret. Ja, det går jeg sandelig også ud fra at statslåns-papirerne er. Jeg kan, jeg havde nær sagt, efterlade Børsen her til hr. Freddy Madsen. Så kan han se, at når vi endelig skal regne med decimaler, kommer han meget tæt på de 17, han kan endda komme på 16,94 pct., hvis det er dér, pengene anbringes.

(Kort bemærkning).

Freddy Madsen (DKP):

Jeg må lige gøre hr. Brøndlund Nielsen opmærksom på, at vi også har stemt imod disse statspapirer.

[Freddy Madsen]

(Kort bemærkning).

Brøndlund Nielsen (V):

Hr. Freddy Madsen svarede mig ikke på det spørgsmål, jeg stillede før, og nu tilskyn-der han mig til at gentage det, nemlig hvor man vil skaffe pengene fra, og hvor mange det drejer sig om.

Formanden:

De spørgsmål kunne have været stillet tidligere i debatten; vi kan ikke her til slut have spørgsmål, som kræver et svar.

(Kort bemærkning).

Freddy Madsen (DKP):

Hvis hr. Brøndlund Nielsen havde hørt efter, hvad jeg sagde, ville han have hørt, at jeg bl. a. henviste til de kæmpemæssige arbejdsgivertilskud, der er givet af dette folketing under augustforlig II, og som venstre medvirkede til. De kunne passende have været brugt til de uddannelsessøgende i stedet for til arbejdsgiverne, der ikke har brug for dem.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Samtykke til behandling:

Formanden:

De to sidste sager på dagsordenen kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

5) Første behandling af:

Forslag til lov om afgift ved førstegangsoverdragelse af visse ejerlejligheder.

(Lovforslag nr. L 89. Fremsat 15/11 77).

Sammen med denne sag foretoges den på dagsordenen sidst opførte sag, nemlig:

6) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om stemmelafgift. (Forhøjelse af afgiften på anmeldelser om opdeling i ejerlejligheder).

(Lovforslag nr. L 90. Fremsat 15/11 77).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Camre (S):

Den økonomiske udvikling i Danmark nødvendiggjorde, at regeringen i augustsamlingen gennemførte en række afgiftsforhøjelser dels for at kunne finansiere beskæftigelsesplanen, dels for at stramme den økonomiske politik i øvrigt.

De afgiftsforhøjelser, forligspartierne vedtog, rettede sig i særlig grad mod varer, som ikke indgår i det daglige nødvendighedsforbrug. Derved blev skattestramningen mindre mærkbar for mennesker med jævne indkomster.

En af de aftalte afgifter, som af tekniske grunde først ønskes gennemført nu, er afgiften på 2½ pct. af førstegangsoverdragelse af ejerlejligheder. Det er ikke en afgift, der sigter på at ramme købere af ejerlejligheder, og det vil den heller ikke gøre. Ejerlejligheder som sådan er jo en handelsvare, der omsættes til en markedspris, der er bestemt af udbud og efterspørgsel, og jeg nærer ikke tvivl om, at sælgerne af ejerlejligheder får den højeste pris, markedet kan bære.

Der er altså meget ringe grund til at tro, at denne afgift skulle kunne overvæltet. Det er en afgift specielt på salget af lejligheder, der førstegangsoverdrages fra udstykningsejendomme, der er opført før den 1. juli 1966. Afgiften hviler altså på den, der opnår gevinsten ved det første salg.

Socialdemokratiet finder denne afgift overordentlig rimelig, og jeg kan give socialdemokratiets fulde tilslutning hertil.

Det andet forslag, vi behandler, er forslag om forhøjelse af afgiften på anmeldelse om opdeling i ejerlejligheder. Dette forslag har